

Vijf vragen over Merkels besluit

Achtergrond - 30 oktober 2018 - Auteur: Wiebke Pittlik

Hoewel eigenlijk bekend was dat kanselier Angela Merkel aan haar laatste termijn bezig was, is de aankondiging maandag dat ze niet opnieuw voorzitter van de CDU wil worden en in 2021 de politiek verlaat toch een cesuur in de Duitse politiek. Nu haar afscheid is aangekondigd is de strijd om haar opvolging begonnen. Vijf vragen over deze stap van Merkel. *(geactualiseerd op 31 oktober)*

Wat is het probleem als Merkel geen voorzitter meer is maar nog wel kanselier? Al bij de persconferentie maandag vroeg een journalist aan Merkel of ze nu niet vleugellam is. Een kanselier die niet meer de partijlijn bepaalt en al heeft aangekondigd in 2021 te stoppen, legt die nog wel genoeg gewicht in de schaal? Merkel is zich van dit risico bewust, ze noemt het een waagstuk, waarvan ze de voor- en nadelen zorgvuldig heeft afgewogen.

Een nieuwe voorzitter zou weleens een andere, rechtserre koers kunnen gaan varen. Mocht kandidaat Kramp-Karrenbauer worden gekozen, dan zal dat risico meevallen. Zij zit op de lijn van Merkel. Maar bijvoorbeeld de kandidaten Jens Spahn en ook Friedrich Merz zijn conservatiever dan zij. Dat maakt het regeren lastiger voor Merkel.

Sommige commentatoren zeiden in reactie dat Merkel ook in Europa aan macht zal inboeten zodra er een opvolger in zicht is. Eurocommissaris en partijgenoot Günther Oettinger zei dat het juist gunstig is als de kanselier de handen vrij heeft om zich op de grote Europese thema's te richten. Die draai gaf Merkel er gisteren in haar persconferentie zelf ook aan.

Waarom stapt ze nu niet op als kanselier?

Hoewel Merkel tijdens de persconferentie zei dat de regering een beeld uitstraalt dat onacceptabel is, is er van aftreden geen sprake. Ze leek er juist mee te willen aangeven dat de regering nu alle zeilen bijzet om beter werk te leveren. Ze wil met deze stap ruimte maken voor opvolgers, zegt ze. Tegelijkertijd heeft ze zo de regie in handen. Als ze voor een nieuwe termijn als voorzitter was gegaan en haar partij zou haar in december niet hebben herkozen, was dat een enorme blamage geweest. Een vertrek als kanselier is in het Duitse politieke systeem bijna ondenkbaar en zou de politieke onrust en instabiliteit alleen maar vergroten. Nu

kan ze haar termijn afmaken, en tegelijk kan een opvolger zich warmlopen.

In onderstaand interview wijst CDU-mastodont en Bondsdagvoorzitter Wolfgang Schäuble er op dat de positie van de kanselier in Duitsland erg sterk is. Hij of zij kan alleen worden weggestuurd als een meerderheid van het parlement daarvoor stemt, en dat is op dit moment ondenkbaar volgens Schäuble. Overigens wordt Schäuble zelf weleens genoemd als mogelijke 'tussenpaus'. Hij is al 76, maar geniet nog steeds veel waardering binnen en buiten zijn partij.

Is this the beginning of the end for Angela Merkel? [#dwZone](#)'s Tim Sebastian asked German Bundestag President Wolfgang Schäuble, a senior figure in Merkel's CDU party. pic.twitter.com/Mn5R8xeHUO

— DW Conflict Zone (@dw_conflictzone) [October 29, 2018](#)

Wie zijn kandidaten voor CSU-voorzitterschap?

Annegret Kramp-Karrenbauer (56), vaak afgekort tot AKK, is begin dit jaar door Merkel naar voren geschoven als secretaris-generaal van de partij. Daarvoor was ze minister-president van de westelijke deelstaat Saarland. Kramp-Karrenbauer staat zowel in stijl als politiek dicht bij Merkel. Na de aankondiging van Merkel maandag, liet Kramp-Karrenbauer al snel weten zich kandidaat te stellen om Merkel op te volgen.

Jens Spahn (38) zaagt al langer aan Merkels stoelpoten. Hij heeft de laatste jaren vaak openlijk kritiek geuit op bijvoorbeeld Merkels vluchtelingenbeleid. Toch haalde Merkel haar plaaggeest dit voorjaar als minister van Gezondheid in haar kabinet. De relatief jonge Spahn vertegenwoordigt de rechtervleugel van de partij. Een verbinder, zoals Merkel altijd probeert te zijn, is Spahn bepaald niet. Met laatdunkende uitspraken over voorstanders van abortus en mensen in de bijstand heeft hij veel linkse kiezers tegen zich in het harnas gejaagd. Spahn spreekt de kiezers aan die vinden dat de CDU onder Merkel te veel naar links is opgeschoven. Spahn is opgegroeid in de Duits-Nederlandse grensstreek en spreekt Nederlands.

Friedrich Merz (62) werd direct na Merkels aankondiging genoemd als kandidaat. Dinsdag maakte hij bekend inderdaad een gooi te doen naar het voorzitterschap. De jurist geldt als conservatieve hardliner. Hij was ooit fractievoorzitter in de Bondsdag, maar moest plaats maken toen Merkel zelf in 2002 fractievoorzitter werd. Merz trok zich geleidelijk terug uit de politiek en was de afgelopen jaren actief in de financiële sector. De laatste twee jaar zat hij in de

raad van toezicht van Blackrock Deutschland. Blackrock geldt als de grootste vermogensbeheerder ter wereld. In Duitsland is het uitzonderlijk dat financiële managers overstappen naar de politiek. Critici vrezen voor belangenconflicten als Merz zijn comeback maakt. Merz zelf pleitte woensdag op een persconferentie voor inhoudelijke en personele vernieuwing van de CDU, waarin plaats moet zijn voor liberale en conservatieve waarden.

Armin Laschet, minister-president van de belangrijke deelstaat Noordrijn-Westfalen, is ook genoemd als kandidaat-voorzitter van de partij. Hij heeft woensdag laten weten dat hij daarvoor nu niet beschikbaar is, melden Duitse media. Volgens Laschet is het partijvoorzitterschap, nu het is losgekoppeld van het kanselierschap, op langere termijn niet te combineren met zijn functie als minister-president. Laschet wil volgens Duitse media alleen de overstap naar Berlijn maken als hij het voorzitterschap kan combineren met een andere functie.

Ursula von der Leyen, de huidige minister van Defensie, werd in het verleden ook vaak gezien als een mogelijke opvolger van Merkel, maar ze heeft laten weten zich niet kandidaat te stellen voor het voorzitterschap.

Wordt de nieuwe voorzitter dan ook de nieuwe kanselierskandidaat in 2021?

Dat ligt voor de hand, maar dat kunnen ook anderen worden, als de nieuwe voorzitter voortijdig wordt pootje gelicht. Hij of zij zal het niet makkelijk krijgen omdat de voorzitter de taak heeft om alle vleugels in de partij bijeen te houden en de verdeeldheid groot is.

Wat betekent Merkels besluit voor coalitiegenoten SPD en CSU?

Nu de CDU consequenties heeft getrokken uit de slechte verkiezingsuitslagen in Hessen en Beieren en de onvrede met het werk van de regering Merkel-IV, richten de ogen zich op de SPD: Wat gaat die doen om het tij te keren? Ook SPD-voorzitter Nahles zei dit weekeinde dat de toestand van de regering onacceptabel is, opmerkelijk genoeg vrijwel dezelfde woorden die Merkel gisteren gebruikte. Hoewel in de partij stemmen opgaan om uit de regering te stappen, maakt de partijtop duidelijk daar niks voor te voelen. Vice-voorzitter Malu Dreyer wees er dinsdag op dat in het regeerakkoord is vastgelegd dat de Grote Coalitie halverwege de rit wordt geëvalueerd, en niet eerder. Ook Merkel verwees maandag naar deze tussenevaluatie.

Voor CSU-voorzitter en minister van Binnenlandse Zaken Horst Seehofer wordt het nog moeilijker om alles bij het oude te laten. 'Seehofer unter Druck', kopte de Tagesschau dinsdagmorgen op de website. De minister is de aanstichter van de ruzie tussen CSU en CDU deze zomer, en zijn positie was al ernstig verzwakt door

zijn manier van opereren.

De CSU heeft na het verlies in Beieren aangegeven eerst de coalitie-onderhandelingen in Beieren af te ronden - de CSU is ondanks het verlies nog steeds de grootste partij. Daarna pas willen de Beierse christen-democraten beslissen over maatregelen en eventuele consequenties voor partijvoorzitter Seehofer. Seehofer zelf zei dinsdag dat er eerst een nieuwe minister-president in Beieren moet worden benoemd, dan wil de partij zorgen dat komende week CSU'er Manfred Weber als lijsttrekker van de christen-democraten in het Europees Parlement wordt gekozen, en pas dan zal er worden gesproken over de toekomst van de CSU en Seehofer.

Dit is een artikel gedownload via [duitslandinstituut.nl](https://www.duitslandinstituut.nl).

Artikel: <https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/28890/vijf-vragen-over-merkels-besluit>